

Kritik je tvor podvojný neboli amfibiie: neboť má, či alespoň má mít, mozek vědce a srdce básníka. Spojuje žár s chladem, nadšení s bdělostí a víru s pochybnostmi. Filologové tvrdí, že jeho jméno je odvozeno od řeckého slovesa krinein, což znamená rozlišovat. Ale my se kloníme spíše k názoru, že po pravdě dal mu jméno Sokratův žák Kritiás, o němž se dočítáme ve slovníku, že patřil k vládě třiceti tyránů, byl pro své kruté počinání všeobecně nenáviděn a zahynul v šarvátce. Zlí jazykové kladou ovšem jeho původ ještě hlouběji do minulosti, tvrdíce, že praotcem všech kritiků byl had v ráji, jenž první vzbudil v člověku nespokojenost s vlastním stavem a zbavil ho tak nevinné blaženosti. Důkazem, že kritický se nikdy netěšili zvláštní přízni, je sama řeč, jež vytvořila pro kritiku a krisi jediné společné přídavné jméno: a tak máme kritický názor a kritický věk, kritický soud a kritické počásí, kritickou metodu a kritickou situaci — což jsou vesměs pojmy nepřijemné.

O kritikovi, zejména o kritikovi divadelním, slycháme názory rozmanité: herci mu zazlívají, jako každému, kdo není z nich, že není hercem, a zařazují ho proto mezi tvory cizopasně. Autoři, pokud je nechválí, o něm tvrdívali, že píše kritiky jen proto, že sám nedovede psát dramata, a mluvívali s oblibou o neplodné kritice, ačkoliv kritik patří mezi tvory neplodnější. Ač sami si berou látku ze života, vytýkají kritikovi, že si bere svou látku z umění, jako by o tvůrci rozhodovala látka

a nikoli její zpracování. Může-li dramatik herec stvořit ze znamenité látky špatné divadlo, může naopak kritik stvořit znamenitou essai ze špatné hry, což dokazuje nejlépe jeho neodvislost.

Kritiky můžeme rozdělit na dvě skupiny: na býložravé a masožravé. První se vyznačují krotkou a mírumilovnou povahou, spásají klidně své pravdy a s oblibou je přežvykují. Lze jich někdy úspěšně použít i k tahu. Druzí jsou povahy bojovné a vzpurné, mluví přímý útok, skok a zápas. První jdou obvykle za vývojem umění, aby jej glosovali. Druzí jdou před ním, aby mu razili cestu a ukazovali směr. První bývají trpění i sobecky mlouvání, ale zřídka cti. Druzí jsou nenáviděni, ale uctíváni, zejména po smrti, kdy jejich drápy nejsou již nebezpečné: neboť smrt obávaného kritika znamená pro autory i herce vždy — alespoň na čas — návrat rajske blaženosti.